

Şemseddin Sivasî'nin Bilinmeyen Bir Eseri: *Pendnâme**

ÂLİM YILDIZ*

ÖZ

Şemseddin Sivasî, 16. yüzyılda yaşamış mutasavvıf bir şairdir. Manzum ve mensur olarak çok sayıda eser kaleme almıştır. Bu eserlerinden biri de *Pendnâme*'dir. Pendnâmeler dinî ve ahlakî öğütler ihtiva eden eserlerdir. Atasözleri, deyimler, ayet ve hadisler içeren bu eserler genelde manzum olarak kaleme alınır. Şemseddin Sivasî'nin, kaside nazım şekliyle kaleme aldığı *Pendnâme*, 69 beyitten oluşmaktadır. Şimdiye kadar bilinmeyen bu eserin dört ayrı nüshası tespit edilerek yayıma hazırlanmıştır. Bu makalenin ilk kısmında pendnâmeler ve Şemseddin Sivasî'nin eseri hakkında bilgi verilmiştir; ikinci kısımda ise özgün metin yer almaktadır.

Anahtar sözcükler: Türk İslam Edebiyatı, pendnâmeler, Şemseddin Sivasî, *Pendnâme*

İslâmî edebiyatta ahlakî öğütleri ihtivâ eden eserlere pendnâme adı verilir. Bu eserlerden manzum olanlar, genellikle mesnevî nazım şekliyle yazılmışlardır. Kasîde ve musammat şeklinde yazılanları olduğu gibi mensur olarak yazılanları da bulunmaktadır.

Müslüman milletlerin edebiyatlarında yer alan nasihatnâmelerin temeli, Hz. Lokman'ın oğluna verdiği öğütler¹ ile Hz. Peygamber'in: "Din, nasihattan ibarettir" (Süyutî 1981:I/262) hadisine dayanmaktadır. Müslüman müellif ve şâirler, söz konusu ayetler ve hadisin önemini göz önünde bulundurarak, nasihata dâir eserler yazmışlardır. Pendnâme adıyla yazılan nasihatnâmeler "nazma çekilmiş" âyet, hadis, hikmet, kelâm-ı kibar ve atasözleriyle doludur (Dilçin 2000: 188).

İslam tarihinde, genellikle siyasetnâme veya nasihatnâme adı ile bilinen, idareci ve hükümdarların adalet ve İslam'a uygun bir yönetimde bulunmaları

* Prof. Dr., Cumhuriyet Üniversitesi, İslam Tarihi ve Sanatları Bölümü/SIVAS
E-posta: ayildiz@cumhuriyet.edu.tr

¹ Bkz. Lokman Suresi, 31/13-19.

bakımından verilen öğütler olarak tanımlanabilen yazıların çok eski bir geleneği vardır. Hz. Peygamber zamanında ilk seriyyelere çıkan grupların reislerine, faaliyetleri sırasındaki tutumları bakımından, Peygamber tarafından yapılan tavsiye ve nasihatlerin siyer kitaplarına akseden metinleri bu tür öğütlerin öncüleri sayılabilir. Hz. Ebû Bekir'in (ö.634), İran ve Doğu Roma üzerine gönderdiği ordu komutanlarına, fethedecekleri topraklarda adalet ve insaf ile hareket etmelerini emir ve tavsiyeleri olmuştur. Hz. Ali'nin *Bir Devlet Adamına Emirnamesi* adıyla Türkçe'ye çevrilen mektubu da bu türün önemli bir örneğidir². Bu gelenek İslamî Arap literatüründe ilk yüksek noktasına, Tâhirîler hânedanı kurucusu Tâhir b. Hüseyin'in (ö.822), oğlu Abdullah'a (ö.845), Elcezîre valiliğine tayini münasebetiyle yazmış olduğu uzun mektupta ulaşmıştır (Merçil 1975: 203). İmam-ı Gazalî (ö.1111)'nin *Eyyübe'l-Veled* isimli eseri de nasihatnâme türünün Arap edebiyatındaki güzel bir örneğidir³. İlk örnekleri Arap edebiyatında görülen nasihatnâme türündeki eserler, İran edebiyatında özellikle Feridüddin Attar'ın dinî-edebî türün adı da olan *Pendnâme* isimli eseriyle yeni bir aşama kaydetmiştir.

Türk edebiyatına İran ve Arap edebiyatından geçen nasihatnâme türü, genelde ahlakîdir. Bunların içinde yalnız dinî nitelikte olanları, âyet ve hadislerden birtakım örnek sözler alınarak yazılanları da vardır (Güzel 2000: 586).

Nasihatnâmelerde, dinimizin ve millî kültürümüzün değerleri bir bütünlük içinde verilir. Âyet ve hadisleri atasözleri takip eder. Bu eserler aynı zamanda yazıldıkları çevrenin de içtimâi ve ahlâkî durumu hakkında bilgi veren kaynaklar durumundadır.

Ahlâkî öğütler veren eserlerden siyasetnâme adıyla anılan bir diğer eser türü daha bulunmaktadır⁴. Bunlar da bir nevi nasihatnâmelerdir. Her iki tür de benzer konuları ihtiva etmesine rağmen, siyasetnâmeler daha çok devlet yöneticilerine, pendnâmeler ise şahıslara yönelik tavsiyeleri içeren eserlerdir. Daha açık bir deyişle, siyasetnâmeler sultan, vezir vb. gibi yönetici konumundaki kimseler için kaleme alınmasına rağmen, pendnâmeler, müellifin oğlu, müritleri ya da tüm Müslümanlar için kaleme aldığı genel ahlâkî tavsiyeleri içeren eserlerdir. Bununla birlikte bahsettiğimiz bu iki tür bazen birbiri içerisine girmekte ve kesin bir ayırım zorlaşmaktadır⁵.

Doğruyu, iyiyi, faydalıyı göstermek için söylenmiş atasözleri başlangıcından beri edebiyatımızda didaktik unsurların ve öğüt verme geleneğinin en önemli göstergesidir. Türk edebiyatında öğüt verme amacıyla söz söyleme ve şiir yazma

² Bkz. Hz. Ali'nin *Bir Devlet Adamına Emirnamesi* 1963.

³ Bkz. İmam-ı Gazalî 1967.

⁴ Ahlak kitapları için bkz. Levend 1963.

⁵ Bkz. Pekolcay vd. 1994, s.265-266.

geleneği de oldukça eski tarihlere kadar iner. *Kutadgu Bilig*, *Atabetü'l-Hakâyyık* gibi eserler ve Ahmet Yesevî'nin (ö.1166) *Divân-ı Hikme'i*, Ahmet Fakıl'ın *Çarh-nâme'si* bu geleneğin devam ettirildiği eserlerdir. Yunus Emre'nin (ö.1320) *Risâletü'n-Nushîyye* isimli mesnevîsi, allegorik bir siyasetnâme olan *Kutadgu Bilig*'den sonra, Anadolu sahasında Türkçe olarak ve mesnevî şekliyle yazılan, nasihatnâme tarzındaki ilk eserdir (Günay, Horata 1994: 55). Yunus Emre'nin bu eseri Kur'an-ı Kerim ve hadislerden çıkarılacak dersleri vermeye kalmaz, aynı zamanda bunları yüksek bir estetik biçimde de sunar⁶.

Doğrudan ahlak konusunda olan bu tür eserlerin yazılmasına, sonraki yüzyıllarda da devam edilmiştir. 15. yüzyıl yazarlarından Amasyalı Ali b. Hüseyin'in *Tacü'l-Edeb* isimli eseri, 16. yüzyıl bilginlerinden Kınalızâde Ali'nin *Ahlâk-ı Alâî* ve 17. yüzyıl şairi Nâbî'nin (ö. 1712), oğlu Ebü'l-Hayr Mehmed'e yazdığı *Hayriyye'si*⁷ bu sahanın tanınmış eserleridir⁸.

Nasihatnâme türündeki eserlerin bir kısmı özel adlara sahipse de, büyük bir çoğunluğu Feridüddin Attar'ın *Pendnâme* isimli eserinin tesiriyle *Pendnâme* adıyla yazılmışlardır⁹. Medreselerde ders kitabı olarak da okutulmuş olan bu eser, Türkçe dışında birçok dile de çevrilmiştir. Bu eserin tesiriyle birçok Türk şairi tarafından *pendnâmeler* kaleme alınmıştır. Daha sonra bu yolda yazılan eserlere örneklik etmiş olan *Pendnâme*'nin pek çok taklidi olduğu gibi, tercüme ve şerhleri de oldukça fazladır. Aynı adla anılan eserlerin bir kısmı söz konusu eserin Türkçe tercüme şekline olmasına rağmen, bir kısmı ise tamamen te-liftir¹⁰. *Pendnâmelerde* genel olarak, dinî tasavvufî konular, ahlak, sosyal hayat, ilim sosyal eleştiri vb. hususlar üzerinde durularak bu konularda öğütler verilir¹¹.

16. yüzyılın mutasavvıf şairlerinden biri olan Şemseddin Sivasî (1597-1520), dinî ve tasavvufî içerikli birçok eser kaleme alan, velud yazar ve şairlerdendir. Eserlerinden on bir tanesi mensurdur. *Divan* dışında *Mevlid*, *Gülşen-âbâd*, *Heşt-Behişt*, *Mir'âtü'l-Ahlak*, *Menâkıb-ı İmâm-ı A'zam*, *Süleymâniye*, *Umdetü'l-Huccâc*, *İbretnüma*, *Kasîde-i Bürde Tercümesi*, *İrşâdül-Avâm* isimlerini taşıyan on bir adet de manzum eseri bulunmaktadır¹². Mesnevi sayısına bakıldığında

⁶ Bkz. Arslan 1994, s.5-6.

⁷ Bkz. Nâbî 1989.

⁸ Diğer ahlâkî eserler için bkz. Levend 1988, s.122.

⁹ M. Nazif Şişmanoğlu, bu eserin Feridüddin Attar'ın değil 15. yüzyılda yaşayan Attar-ı Tûnî veya Attar adlı veya mahlaslı diğer kişilerce yazıldığını ifade etmektedir (1991: IV/98).

¹⁰ Nasihatnâmeler hakkında geniş bilgi için bkz. Kaplan 1992.

¹¹ Bkz. Kaplan 2001.

¹² Recep Toparlı (1984). *Şemseddin Sivasî Divanı*, Sivas; Hasan Aksoy (1980). *Şemseddin Sivasî, Hayatı, Eserleri ve Mevlidi*, İstanbul; Hasan Aksoy (1990). *Gülşen-âbâd*, İstanbul: İslam Medeniyeti Vakfı Yayınları; Nermin Buluz (1997). "Şemseddin Sivasî'nin Heşt-Bihîşt Mesnevisi: İnceleme-Karşılaştırmalı Metin", Sivas; Birgül Toker (2010), *Şemseddin-i Sivasî, Mir'âtü'l-Ahlâk (İnceleme-Tenkitli Metin)*, An-

Şemseddin Sivasî'nin hamse sahibi bir şair olduğunu da belirtmemiz gerekir (Akkaya, 1997: I/133). Bu eserlerinin dışında tarafımızdan tespit edilen *Pendnâme* isimli bir eseri daha vardır. Şemseddin Sivasî ile ilgili yapılan çalışmalardan hiç birinde böyle bir eserden bahsedilmemiştir. Dört ayrı nüshasını tespit ettiğimiz¹³ bu eserin dört nüshanın tamamı Süleymaniye Kütüphanesi, H. Şemsi-F. Güneren bölümündedir. Bu bölümün özelliği Sivasî Dergâhına ait kitaplardan oluşmasıdır. Altmış dokuz beyitten oluşan ve kaside nazım şekliyle yazılan bu eser, aruzun “Mefâilün mefâilün feülün” kalıbıyla yazılmıştır. Nüshalar arasında bariz bir fark bulunmamaktadır. Sadece bazı beyitlerin sıralamasında takdim tehir şeklinde değişiklikler vardır.

Nüshalardan G'de “Pendnâme-i Şemsî Sivâsî kuddise sırruh”, F'de “Pend-i Şeyh Şems-i Azîz kuddise sırruhü'l-azîz”, H'de “Pendnâme” başlıkları bulunmaktadır. Ş nüshasının ilk sayfası eksiktir ve bir sonraki kısımda verdiğimiz metnin yirmi beşinci beytiyle başlamaktadır. Bu sebeple başlık tespit edilememiştir.

Pendname besmele ile başlar ve ilk beyti hamdeledir. Şairin mahlası iki ayrı beyitte yer almaktadır. Mahlasın ilki beşinci beyitte “Murâdî Şemsî'nin ancak duâdır” ifadesiyle yer alır. Bu beyitte, eserin kaleme alınma gayesine de yer verilmektedir. Mahlasın ikinci defa yer aldığı *Pendnâme*'nin son beytinde de: “Unutma Şemsî'yi sâlih du'âdan/Ki cem' itdi bu pendî dâ'iyâna” denilerek eserin yazılma sebebi tekrar edilmektedir.

Şemseddin Sivasî, nasihattan bir dükkân açtığından bahisle, bu dükkânda her biri bir yakut ve mercana benzeyen öğütler sattığını söyleyerek eserine başlar. Cömertlik üzerinde durarak, cömertliği şiar edinen kimselerin insanlar tarafından yüceltileceğini ifadeden sonra cömertliği sadece belirli kimseler için değil, herkese karşı göstermenin gerekliliği üzerinde durur. Kapıya gelen herkesi güler yüzle karşılama, herkese iyilik yapma ve önüne sofraya koymanın insanlar arasındaki muhabbeti artıracığını belirtir.

Gıybet etmenin kötülüğünden bahseden şair, kişileri yüzlerine karşı değil de onların hazır bulunmadıkları bir mecliste övmenin güzelliğine de işaret eder.

Bir makama, bir devlete ulaşan kimsenin bu durumunu iyi değerlendirmesi gerektiği, her zaman ele geçmeyeceği için fırsatların iyi değerlendirilmesini ve el-

kara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları; Hüseyin Akkaya (1997). *The Prophet Solomon in Turkish Literature and the Süleymaniyye of Şemseddin Sivâsî (Osmanlı Türk Edebiyatında Süleyman Peygamber ve Şemseddin Sivâsî'nin Süleymaniyyesi)*, Harvard; Mustafa Tokar (2009) “Şemseddin-i Sivasî'nin Menâsikü'l-Huccâc veya Umdetü'l-Huccâc Adlı Eseri”, *Turkish Studies* 4/2; Erol Çöm (2010). *Şemseddin-i Sivâsî'nin İbret-Nümâ Adlı Mesnevisi (İnceleme-Metin)*, Ankara: Türk Diyanet Vakfı Yayınları; Vesile Albayrak Sak (2014). “Şemseddin Sivâsî'nin Kaside-i Bürde Tercümesi”, *Turkish Studies* 9/3; Hüseyin Akkaya (2003). “Şemseddin Sivasî'nin İrşâdü'l-Avâm İsimli Eseri”, *CÜ İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7/2, s.1-30.

¹³ Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 2, yk. 223a-b (H); Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 34, yk. 195a-196b (Ş); Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 90, yk. 28a-29b (F); Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 93, s. 58-61 (G).

den kaçan fırsat için sonradan duyulacak pişmanlığın bir fayda sağlamayacağını da ifade eder. Haddini bilmek, büyüklere düşmanlık beslememek, düşmanı hor görmemek, damla kadar bile olsa hiçbir günahı küçük görmemek, kötülük yapana iyilikle karşılık vermek, intikamı şiar edinmemek, kıskançlıktan uzak durmak, sefihlere nasihat vermek için ısrarcı olmamak ve bu tür insanların sohbetinden uzak durmak, sözün dinlenmediği yerde konuşmamak da şairin üzerinde durduğu konulardandır.

Tasavvuf düşüncesinde önem verilen yol arkadaşlığı hususunda yola çıkmadan önce yol arkadaşının iyi seçilmesi gerektiğini de hatırlatır. “Ev alma, komşu al” atasözünü hatırlatan şair, komşu iyiyse evin pahalı olmasına bakmamayı ve komşusu kötü olan evin bedava bile olsa alınmaması gerektiğini tavsiye eder. Aynı şekilde hizmetçi alınırken de ücretine değil hizmetçinin akıllı olmasına bakmanın gerekliliği üzerinde durur.

Dostluğun önemine binaen, önceden dost olunan birisiyle düşman olduğunda geçmiş dostluk hakkını unutmama tavsiyesinde bulunur. Çünkü tekrar dostluk kurulduğunda, düşmanlık sırasında yapılan hareketlerden dolayı utanılacağını hatırlatır. Şair, son olarak bu öğüt kitabını hayır dua almak için yazdığını söyleyerek kendisi için dua isteğiyle eserini tamamlar.

METİN

Mefâilün mefâilün feûlün

- 1 Bi-ḥamdillâh irişdüm çünki kâna
Naşîhatdan dükân açdum yegâne

Deger ḥarfî deger yâkût u mercân¹⁴
Velî nâ-ehl olan şaymaz şamana

Civân-merd ol işit ḥikmet sözünden
Koyıgör bu güherden ceyb-i câna¹⁵

Ḥarîdâr ol bu dürre tokçalanma
Çeker bî-rağbet olur râygâna¹⁶

¹⁴ Değer: Ki her (H).

¹⁵ Bu beyit (F)'de yer almıyor.

¹⁶ Bu beyit (F)'de yer almıyor.

Murâdı Şemsi'nün ancak du'âdur
Diriğ itmek yaraşmaz kâmilâna¹⁷

Muvâsât üzre olğıl âşinâya
Müdârâ eyle dâ'im düşmanâna

Nifâk kâfi gibi çıkma aradan
Faķır kâfi gibi derc ol miyâna

Ķatı âzürde olup olma mezmûm¹⁸
Ķalîz olup atılma hem yabana

Vasať hâli durur her şeyde maķbûl
Bıraķma iķtişâdı 'ârifâna¹⁹

10 Naşîhat üzre olğıl halka dâ'im
Ki iyülükle biliş ol merdümâne²⁰

Küdüret 'arķını kat' it gönülde
Ki bu haşlet yaraşmaz mü'minâna²¹

SeĶâvet kapusın aç olma nâkes²²
Güleç yüzlü mülâķî ol varana

SeĶâvet her kimün olsa şi'ârı
'Azîz-i halk ider anı zamâne

MedâyiĶ birle eñ gâ'ib olanı
Ki hoşdur böyle vaşfuñ hâzîrâna

Mücerredür bu nükte niçe nâdân
Ki az Ķıybetden irdi çok ziyâna²³

Semâhat süfresini kılma maĶşûş
Ulaş koğıl fülâne vü fülâne

¹⁷ yakışmaz: yaraşmaz (G); bu beyit (F)'de yer almıyor.

¹⁸ âzürde: rıfk üzre (H).

¹⁹ iktisârı: iktizâi (F).

²⁰ Ki iyülükle: Eyülükle (H, G).

²¹ yaraşmaz: düşer mi (H).

²² nâkes: miskin (H)

²³ irdi çok: irdiler (F)

Maḥabbet arturur loḡma meşeldür
Bu bir gizli ticâretdür tıyana

Ḥasâset vaşfı hiç yirde yaraşmaz²⁴
Ḥuşûsâ loḡma ola der-miyâna

İdegör herkese ḥâlince iylik
Ki zâyî' olmaz ol düşme gümâna

20 İrerseñ devlete ger deñiz olma
Ki elden tîz alur devr-i zamâne

Ġanîmet bil saña fırsat degerse
Ki olmaz kimse bunda câvidâne

Bilürsüñ bâd-ı devlet her dem esmez
Çü esdi luḡ ile yapış demâna

Şakın senden büyügi ḥaşm idinme
Ki tedbirüñ görürler ġâ'ibâne

Gerekdür her kişi ḥaddini bilmek
Şegâl hemtâ olur mı arslana²⁵

Ḥuşûmet olsa görme kimseyi ḥor
Ki yanar bir şererden niçe ḥâne

Günâhı kaṭre bilüp itme ısrâr
Ki cem' olursa seyldür bûstâna

Veliyy-i ni'metüñ ḥaḡḡını gözle
Ki gökdendür meded hep nâmiyâna

Aña ḡaldırmağıl nekbet bıçağın
Ayağüñ urırsaruñ 'âmiyâne

Bu dehrüñ güldigine olma mağrûr
Öperken ıdırur devr-i zamâne

30 Yaḡar her demde bir dürlü çerâğı
Döner üf dir iriştirmez emâna

²⁴ yaraşmaz: bidişmez (H, F)

²⁵ (Ş) bu beyitten itibaren başlıyor.

Çü yakduñ şem'üñi devrân eliyle
Ziyâ vir tırma havlûnde olana

Saña kemlik idene el irerse
An'iyülükle utandır merdümâna

Cehâlet 'arqıdur pes intikâmuñ
Eyüler virmedi andan nişâne²⁶

Saña senden büyük ger zulm iderse
Sen anı Haqq'a şalgıl 'ârifâne²⁷

Yeter Hakkuñ ne deñlü olsa Cebbâr
Ki kim haşm ola Hâllâk-ı cihâna

İrağ görme ölümün gör yarağın²⁸
Tulunmak vardur elbetde toğana

Bırak dünyâ işin ahret yükin tut
Görinürken ulaşgıl kârbâna

Tevâzu' birle cehd it ma'rifet al
İrerseñ ger huzûr-ı 'âlimâna

Olaruñ hizmetin bil câna minnet
Ki vârişdür olar Fağr-i cihâna

40 Denîler yükünüñ altına girme²⁹
Girerseñ hâzır ol çok imtinâna

Ki Türk işi ödüncdür dir ulular
Müheyâ kıl mükâfâtında dâne

Hasâsetdür edânîden kız almak
Ki ger harcı kolaydur eblehâna³⁰

Ulularla çetindür gerçi bâzâr
Velî fağr ü şerefdür ol alana

²⁶ nişâne: nümüne (F)

²⁷ Bu beyit (Ş)'de yok.

²⁸ ölümün: ölümi (H), (Ş).

²⁹ yükünüñ: bârınuñ (H).

³⁰ Ki: Çi (H), (Ş).

Hased vaşfıyla zinhâr olma mevşûf
Ki sedd olur ʔarîķuñda cinâna

Naşîhatda sefîhe itme ibrâm
Zarardur neşter olmadık çibana

Ne bilsün ķadr-i ķaşşâdı o nâdân
Ki zaķmına baķup eyler bahâne

Naşîhat ideni düşmen ʔutunma
Ki cerrâķdur nazâr ķıl 'ârifâne

Ėalâş itmek diler cüz'î elemle
Ki peykânlar irişmez üstüĖhâna

Erâzil şoğbetinden key Ėazer ķıl
Ki neķbeddür o 'ırz-ı dü-cihâna

50 Şu kim öz 'ırzını saçmış şavurmuş
DaĖîler 'ırzın eyler mi şıyâna

Eyüler şoğbetin cânâ şeref bil
Ki tûbâ sâyesi yelter cenâna

Ki yek-dem müşk ile olsañ muşâğib
Niçe müddet virir andan nişâne

Kerîmi itme nâdâna vesîle
Yine ebleh gerekdür eblehâna

Dilerseñ kim bite andan murâduñ
Ėavâle eyle çobanı çobana

Risâletde Ėakîmâne edâ it
Egerçi 'ahde yokdur tercümâna

Anuñçün didiler gönder Ėakîmi
Velî işmarlama çokluķ mihâna

Nefes Ėarc itme her bir cüz'i yirde
Dür-i pür-ķıymeti şatma cihâna

Bilürsün kim Ėatâ itmez çü tîrûñ³¹
Şaķın seng olmaya lâkin nişâna

³¹ itmez çü: itmeye (Ş).

Ma'âşuñda hazâkat üzre ol kim
Ki dahlûñ harcuña ola vezâne³²

60 Tabî'at gerçi cebr ister ta'âmı
Dutar cebr borç olur yakîn zamâna³³

Yola çıkmazdan evvel yoldaşuñ gör³⁴
Ki budur resm-i aqdem zâ'inâne

Velî hem meşreb ü hem mezheb olsun
Ne nisbet var kelâg u tütüyâne

Ev isterseñ muqaddem konşusun gör
Bahâsın konşu-birle bula hâne³⁵

Eyü konşuyla birliği biñe al³⁶
Kem olsa biñliği alma mecâne

Qul alsañ zeyrek al ağır bahâya
Ki 'âkıldan kişi irmez ziyâna³⁷

Ucuz deyü şakın düşme sefihe
Ki muhtâc olırsuñ tercümâna

Eger bir dost ile düşmânlık olsa
İdegör haqq-ı sâbıkdan terâne

Şu işi it ki yine dost olıcaq³⁸
Hayâdan dönmeysin za'ferâna

69 Unutma Şemsi'yi şâlih du'âdan
Ki cem' itdi bu pendî dâ'iyâna

³² Bu beyit (F)'de yok; (Ş)'de derkenara kaydedilmiş.

³³ Bu beyit (F)'de yok; (Ş)'de derkenara kaydedilmiş.

³⁴ çıkmazdan: gitmezden (Ş), (F).

³⁵ konşu-birle: konşu ile (F).

³⁶ konşuyla birliği: konşu ile biri (F), (G).

³⁷ 'âkıldan: 'akl alan (F).

³⁸ ki yine: nâgâh (Ş).

Sonuç

Velud bir yazar ve şair olan Şemseddin Sivasî ve eserleri hakkında çok sayıda çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmalara baktığımızda, yazdığı eserlerin isimleri ve sayıları hakkında farklı bilgiler verilmesine rağmen bu çalışmaların hiçbirinde *Pendnâme* isimli bir eseri olduğundan bahsedilmemiştir. Yaptığımız bu çalışma ile şairin yeni bir eseri daha ortaya çıkarılmıştır. 69 beyitten müteşekkil bu küçük eser, şairin sosyal hayat ve güzel ahlaka dair öğütlerinden oluşmaktadır.

Kaynaklar

- Aclûnî, İsmâil b. Muhammed (1351). *Kesfûl-Hafa*, Beyrut.
- Arslan, Mehmet (1994). *Pendnâme-i Zarîfî*, Sivas.
- Dilçin, Cem (2000). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Es-Suyûtî, Celâleddîn b. Ebû Bekr (1981). *el-Câmi'us-Sağîr*, Beyrut.
- Günay, Umay-Horata, Osman (1994). *Yunus Emre Risâletü'n-Nushîyye*, Ankara.
- Güzel, Abdurrahman (2000). *Dini-Tasavvufî Türk Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hz. Ali'nin Bir Devlet Adamına Emirnamesi (1963). Çev. Mehmet Akif Ersoy, İstanbul.
- İmâm-ı Gazalî (1967). *Eyyübe'l-Veled Tercümesi*, İstanbul: Salah Bilici Kitabevi Yayınları.
- Kaplan, Mahmut (1992). "Divan Edebiyatında Manzum Nasihat-Nâme Yazan Şairler ve Eserleri I", *YÜ Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi* 3, s.23-68.
- (2001). "Manzum Nasihat-Nâmelerde Yer Alan Konular", *SÜ Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 9, s.133-185.
- Levend, Agah Sırrı (1963). "Ümmet Çağında Ahlak Kitaplarımız", *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı, Belleten*, s.96-97.
- (1988). *Türk Edebiyatı Tarihi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Merçil, Erdoğan (1975). "Sebüktegin'in Pendnâmesi (Tanıtma, Farsça metin ve Türkçe'ye Tercümesi)", *İslâm Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, C.6, Cüz 1-2, İstanbul.
- Nâbî (1989). *Hayriyye*, Haz. İskender Pala, İstanbul: Bedir Yayınları.
- Pekolcay, Necla vd. (1994). *İslâmî Türk Edebiyatında Şekil ve Nev'ilere Giriş*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Şemseddin Sivasî, Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 34, yk. 195a-196b
- Şemseddin Sivasî, *Pend-i Şeyb Şemsi-i Azîz kuddise sırruhü'l-'azîz*, Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 90, yk. 28a-29b
- Şemseddin Sivasî, *Pendnâme*, Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 2, yk. 223a-b
- Şemseddin Sivasî, *Pendnâme-i Şemsi-i Sivasî kuddise sırruh*, Süleymaniye Ktp. H. Şemsi-F. Güneren Bl. No: 93, s. 58-61.
- Şişmaoğlu, M. Nazif (1991). "Attar Feridüddin", *DİA*, İstanbul, IV/98.

ABSTRACT

An Unknown Work of Şemseddin Sivasî: *Pendnâme*

Şemseddin Sivasî is a sufi poet who had lived in 16th century. He had written numerous works both verse and prose. One of these works is entitled *Pendnâme*. Pendnâmes as subgenre contain religious and moral advices. These works consist of proverbs, idioms, sayings, and are usually written in verses. Şemseddin Sivasî's book *Pendnâme* was written as a qasida consisting of 69 couplets. Four separate copies of this work which were unknown so far were detected and published. In this article, firstly some information about pendnâmes in general and Şemseddin Sivasî's *Pendnâme* is given, and secondly the original text is enclosed.

Keywords: Islamic Turkish Literature, pendnâmes, Şemseddin Sivasî, *Pendnâme*